

EKONOMİK VE SOSYAL SİSTEMİN OKULDAKİ ŞİDDETE ETKİLERİ

Doç. Dr. Kemal İNAL

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Son aylarda oran ve çeşit olarak arttığı gözlenen okuldaki şiddet olaylarını, yeni kurgusal ve fakat faşist "milli kahraman"ımız Polat Alemdar'a bağlayanlar için sorunun nedeni gibi çözümü de basit: Bu dizinin kahramanı, çocuk ve gençleri, tümüyle şiddete dayalı bir sanal performans, giyim tarzı, konuşma biçimi, karşısındakine yaklaşımı, silah ve güce tapması, kusursuz namus ve ahlak anlayışı, suçlarından dolayı cezalandırılmayışı ile çocuklarda şiddeti normal bir "sorun çözme" biçimi olarak kanıksamaya itiyor ve "kötü örnek" olarak idolleşip, hayatı Sosyal Darwinist bir çerçevede yorumlamaya yöneltiyor; yani psiko-kültürel bir taklit-davranışın yayıcısı olduğu iddia ediliyor. O halde, 'bu dizi yayından kaldırılırsa, çocukların şiddet eğilimi de sona erecektir' demeye getiriliyor. Bu şekilde eğitimdeki şiddet olayını popüler bir film/dizi kahramanının davranış biçimine indirgeyenler için sansür ve polisiye tedbirlerin çözüm olarak görünmesi, birçok bakımdan arabayı atın önüne koşmak anlamına geliyor. Arabayı atın önüne koşmamak, yani doğru düşünüp akılcı çözümler üretmek için öncelikle "okulda şiddet" olarak tespit edilen sorunun kaynaklarının okul dışında bir yerlerde, yani sosyal ve iktisadi sistemde olduğu kabul edilmelidir. Bu tebliğde ekonomik ve sosyal sistemin, yani, Türkiye'de mevcut pre-kapitalist, yani görece feodal ve kapitalist sistemin değerlerinin nasıl da şiddeti yaratan, belirleyen ve kanalize eden asıl etmenler olduğu üzerinde durulacaktır.

Türkiye'de son dönemlerde okulda şiddet dediğimiz olgu ve olayları belirleyen ve tetikleyen dört etmen vardır: 1) Prekapitalist ya da görece feodal sistemden miras kalan baskıcı ataerkil kültür ki bu "kırsal paternalizm" olarak da ifade edilebilir, 2) Baskıcı ve otoriter devlet töresi ki buna "milliyetçi-mukaddesatçı devlet geleneği" de

Doç. Dr. Kemal İnal

denilebilir, 3) Tüm insani, özgürlükçü ve olumlu değerleri alaşağı eden bir değişim süreci ki buna **"kapitalist küreselleşme"** adı verilebilir, ve 4) Yer yer faşist bir renk ve nitelik alan bireysel cezalandırma anlayışı ki buna da **"linç kültürü"** denilebilir.

Şimdi, Türkiye'de okulda şiddet olgusunu ve olaylarını belirleyen bu yapısal nedenlere daha ayrıntılı bakalım:

1)"Kırsal Paternalizm": Türkiye'ye Orta Asya, Anadolu Selçuklu ve Osmanlılardan miras kalan paternalist bir geleneğin, yani her türlü otorite, yönlendirme ve karar verip uygulama yetkisinin yetişkinlerde, elbette erkek yetişkinlerde olduğu bir geleneğin hala çeşitli şekillerde sürdürüldüğü söylenebilir. Örneğin, feodal ve yer yer faşist **"töre"** anlayışı, ataerki nitelikli **"namus"** yaklaşımı, baskıcı **"reis"** figürü, otoriter **"baba"** geleneği, bu kırsal paternalizmin günümüzde kendini var eden örnek kodlarıdır. Bu kodlar, temel değer olarak şiddeti temel alır, şiddet diliyle iş görür. Bu dili ya da söylemi en açık biçimde geçmişten günümüze kalan kültürel mirasın en net ifadelerinden biri olan çeşitli atasözü, deyiş ve mesellerde bulabiliriz. Örneğin, "dayak cennetten çıkmadır", "kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin", kızını dövmeyen dizini döver", "ağaç yaşken eğilir" gibi ifadeler hala milyonlarca insan için birer meşale olma işlevini sürdürmektedir. *Cemaat, cinnet ve cinayet* arasında gidip gelen bir kültüre içkin olan bu kodlar, kuşkusuz genetik değil, kültürelidir. Bu kültür; en çok madunlar, yani kadın, çocuk, yoksul, çaresiz kişi, etnik azınlık, göçmen, sokak çocuğu, gariban, farklı mezhepten olan insanlar üzerinde(n) kendini var eder ve uygular. Bu şiddete dayalı uygulamalar şunlardır: İtip kakma, azar, küfür, dayak, taciz, işkence, hakaret vb. Bu nedenle bu kültürün taşıyıcısı olanlar, yani her türlü faşist ve yobaz kişi ve gruplar, bu topraklarda Kürt, Ermeni, Rum, Yahudi, Süryani, Keldani, Yezidi, Alevi, feminist, sosyalist, komünist, çevreci, farklı cinsel kimlik sahibi, nükleer karşıtı, vicdani retçi olmak üzere kendinden farklı olan her unsuru ya akla hayale gelmeyecek şekilde suçlar ya da insan aklının almayacağı şekilde şiddetle cezalandırır. Bu cezalandırma süreci, simgesel nitelikteki dedikodu, söylenti, mesnetsiz suçlama, aşağılama, hakaret ile birlikte gider. Örneğin, Alevilere atfen reva görülen inanılmaz derecedeki kültürel inanışlar, Kürtlere yakıştırılan

sıfatlar, Ermeniler için çizilen çerçeveler, Rumlara uygun görülen özellikler, kırsal paternalizmin simgesel ya da maddi düzeydeki şiddet örnekleridir.

Bu insanlık dışı, antidemokratik ve çağdışı paternalizm, günümüzde artarak devam etmektedir. Örneğin, İzmir'de ırkçı/buduncu bir dernek "Kürt nüfus artışının durdurulması" için imza kampanyası açmakta; "Türk Solu" denilen Kızılelmacı bir dergi, Kürt kültürünün (yemek, giyim, takı vb.) boykot edilmesini önermekte; bir grup ırkçı avukat, Ermeni yurtttaşlarımız için ağza alınmayacak hakaretler savurmaktadır. Türkiye topraklarında kendinden başka kimseye hayat hakkı tanımayan bu faşist anlayış, yeni etnik, cinsel, mezhepsel, siyasal kırımlar için havayı koklamakta, puslu ortamları ve puslu kurulacak anları beklemektedir. Bu yaygın kültür kodları, sosyal alanda en sıradan bireyde içkin bir hale gelmişken, daha etkili mecrasını ise devlet geleneği içinde sürdürmektedir; çünkü devletin paternal karakteri hala devlet etmektedir.

2)"Milliyetçi-mukaddesatçı devlet geleneği": "Ya kuzgun leşe, ya devlet başa" denilen devlet geleneği, günümüzde sıradan sosyal şiddeti besleyen en önemli etmenlerden biridir. Türk devlet geleneği baskıcı, otoriter ve dışlayıcı/ötekileştiricidir. Bu durum, Cumhuriyet döneminde kurulan ulus-devlet geleneğinde de zemin ve anlam bulmuştur. Osmanlının en tepesinde yer alan sarayda bile padişahların tarihi kanla yazılmıştır; hatta padişahlık yarışında kardeş kardeşi boğdurmuş, bu gelenek "devr-i sabık" biçiminde günümüze kadar gelmiştir. Askeri darbeler, devleti koruma-kollama adına "meyve vermeyen tek ağaç olan darağaçları"nın memleketin her yanına kurulmasına neden olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bir başbakan ve iki bakanını bile darağacına göndermekten kendini alamamıştır. Devletin en tepesindeki yöneticiden geçip hiyerarşide daha alt basamaklarda yer alan subay, istihbarat elemanı, polis ve bekçiden aşağıya doğru süzülüp yayılan şiddet geleneği, sivil kattaki patron, baba, koca, öğretmen, müdür, müfettiş gibi figürler aracılığıyla artarak devam etmektedir. Bugün devlet, ailenin; toplumun en kutsal ve çekirdek birimi olduğunu söylerken, aslında babanın otoritesi aracılığıyla toplumsal etkinliğini sürdürmek istemektedir. Bu etkinlik sonucu ortaya çıkan devlet, polis ya da şiddet

devleti olmaktadır. Bu polis ya da şiddet devletinde her devlet görevlisinin kime şiddet uygulayacağı sanki belirlenmiştir: Jandarma vatandaşı, polis eylemciyi, zabıta işportacıyı elimine etmekle görevlendirilmiş gibidir. Bu şiddet zincirinde ortaya çıkan olgu ya da olaylar şunlardır: Yargısız infaz, işkence, faili meçhul cinayet, tehdit, şantaj vb.

Baskıcı ya da milliyetçi-mukaddesatçı devlet geleneği, 12 Eylül ertesinde tavan yapmıştır. Darbe sonrasında, 1990'a değin 1 milyon demokrat, sosyalist, Kürt, Alevi vb. muhalif kişi politik nedenlerle gözaltına alınmış ve bunların tamamına emniyetteki gözaltı süreci ya da cezaevinde ağır işkenceler uygulanmıştır. 1980'den 2006'ya değin en az 5 milyon insan devletin güvenlik güçlerinin şiddet ve işkencesine maruz kalmıştır. Hatta zaman zaman İHD'ye de yansıdığı biçimiyle, polisin polise işkence yaptığı görülmüştür. Bu işkencelerin herhalde en zalimane olanları şunlardır ki, günümüzdeki çocuk ve gençler arasındaki şiddet olaylarının nereden devşirildiğini anlamak bakımından önemlidir: Bok yedirme, yemeğine tükürme, bıyıklarını kesip yedirme, makatına cop sokma, cinsel taciz, tecavüz, vb. Geçtiğimiz günlerde Güneydoğuda bir ilde cenazeler sonrası yaşanan olaylarda gözaltına alınan onlarca çocuğa uygulanan işkenceler ise, birçok uluslararası sözleşme ve standardı çiğnemek bakımından çok manidardır. Diyarbakır emniyetinde gözaltına alınan çocuklara şu işkenceler uygulanmıştı: Öldüresiye dövme, döve döve İstiklal Marşı okutma, eller arkadan koli bandı ile bağlandıktan sonra soyma, çırılçıplak iken soğuk suyun altına tutma, beton üzerine uzandırılarak saatlerce dövme, hakaret ve küfür, 4 gün boyunca yemek vermeme, verilen bir parça ekmeğe tükürme... Bu son nokta, 20 yıldır yaşanan şiddetin, olağanüstü hal dönemi uygulamalarının, 4 bin köy ve mezranın boşaltılmasının, yaklaşık 1 milyon Kürt kökenli yurttaşın zorunlu göçe tabi tutulmasının, 30 bin insanın ölmesinin, sayısız işkence, tehdit ve şantajın geldiği noktadır. Türkiye'nin bir türlü demokratikleşmemesinin hazin yüzüdür.

Bu baskıcı devlet geleneği, muhalif çocuk ve gençlere olmayacak şiddet ve işkenceleri reva görürken, 23 Nisan ve 19 Mayıs törenlerinde çocuklara polis ve asker kıyafetleri giydirmeye, kan ve gözyaşı kokan milliyetçi şiirler okutmaya, temsili kurtuluş tören-

lerinde Ermeni ve Rum avlattırmaya, Fransız büyükelçiliğinin önünde Ermeni meselesi kaynaklı olayları protesto ettirmeye devam etmektedir.

Özelikle derin devletin uyguladığı şiddet, terör, baskıcı politikalar, haksız eylemler, zenginleri kayırmacı politikalar arttıkça, polis ve askerlerin de içinde zaman zaman yer aldığını medyadan öğrendiğimiz çete ve mafyatik örgütlenmeler yaygınlaşmakta ve bu durum yeni yetmeler için etkileyici bir rol modeli oluşturmaktadır. Buna göre, “balığın baştan koktuğunu” gören çocuk ve gençlerin şiddete yönelmesi kolaylaşmakta ve meşrulaş(tırıl)maktadır. Silah satışları serbest olduğu, havaya tabanca sıkmanın bir kültürel kod (“töre”) olarak milletvekili, asker ve subaylarca bile kabul edildiği ve uygulandığı, kolluk güçlerinin en küçük olaylarda bile silahlarına davrandığı, futbol zaferlerinin asker ve polis lojmanları başta olmak üzere evlerin balkon ve çatılarından silahla kutlandığı, maganda tabir edilen otoriter kişilerin silahlarından çıkan kurşunlarla masum çocuk ve yetişkinlerin öldüğü, birçok “zanlı” ya da “suçlu”nun kaçarken vurulduğu, her türlü eylemin cezaevlerinin sayısının artırılarak çözülmeye çalışıldığı resmi bir konjonktürde, elbette “balık baştan kokmakta” ve çocuk/gençlik kesiminin Polat Alemdar'lara tapması kolaylaşmaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde 183 bin kadar polis, 200 bin dolaylarında özel güvenlik görevlisi bulunmaktadır. Artık neredeyse her yerde özel güvenlik görevlisine rastlamak mümkün: Banka, park, bar, pavyon, plaj, otel, okul, dernek, vakıf, siyasi parti... Tüm bu kolluk kuvveti anlayışı ve politikasına rağmen Türkiye'nin suç haritası genişlemekte, kriminal olaylarda adeta bir patlama yaşanmaktadır: Hırsızlık, devleti dolandırma ve soyma, kapkaç, gasp, cinayet, darp, taciz, küfür, dayak, linç, zimmetine para geçirme, rüşvet, kayırma, partizanlık vb. Bu tür eylemler sadece devlete karşı değil, toplumda herkesin başka herkese karşı uyguladığı yöntemlerdir. Yani hemen herkes, yani gücü başkasına yeten herkes, kendini devlet yerine koymakta, hatta zaman zaman bazı kolluk kuvvetlerinin yardımıyla yargılı ya da yargısız infazlara, her türlü gayri meşru eyleme girişmektedir.

O halde bu ülkede 12 Eylül'ün, Susurluk'un, Şemdinli'nin asıl yüzü ortaya çıkarılmadığı sürece şiddet bitmez. Katilden kahramana giden yolu alabildiğine kısaltan bazı güçler için bu olaylar tabudur ve üzerine gidilemez; bu tür olayların üzerine giden savcı, polis, asker ya da istihbarat elemanlarının da defteri hemen dürülür. Oysa demokratik bir ülke ve devlette bu tür olayları hukuk çözmeli, fakat Türkiye'de hukuk, devletin yedeğindeki zor aygıtı olarak yer almayı sürdürmektedir.

3) Kapitalist küreselleşme: Küreselleşenin yarattığı birçok sosyo-kültürel istikrarsızlıktan bahsedilebilir ki bunlar, kentlerdeki insanların, özellikle yoksulların tutunabilecekleri dalların çoğunu kesip atmıştır: Eski geleneksel ve hatta modern yapıştırıcı çoğu değer, büyük ölçüde ya gözden düşmekte ya da çarpık biçimde yeni süreçlerde yerini almaktadır. Örneğin, eski toplumsal dayanışma kalıpları, çevreyi/doğayı koruma duyarlılığı, haklı ya da temiz kazanç, ahlaki düsturlar, 'Öteki'ne saygı, erdemli davranış, günlük hayatta insan ilişkilerinde hoşgörü, karşındakini dinleme ve anlama, empati gibi değerler hızla önem ve zemin kaybetmekte, hatta yok olmaktadır. Zeka yerine cin fikirlilik, kanaatkarlık yerine paragözlülük ya da açgözlülük, toplumsal yakınlaşma yerine seçkinci izolasyon, dayanışma yerine bencillik gibi davranış biçimleri, ülke küreselleşme sürecinin fırtınaları içinde yol alırken maddi ve manevi yaşantımızın her noktasına yerleşmektedir. Bu süreçte en kısa sürede, pratik biçimde, etkili tarzda, her yolla para kazanma, lüks hayata erişme, medyatik olma, idolleşme, kendinden bahsettirme gibi değerlerin zemin ve anlam bulmasında şiddet dili, toplumun hemen her katında egemenliğini kurmaktadır. Semra hanım figürü, küreselleşme sürecinin bir anayı ve oğlunu medya aracılığıyla nasıl maymuna çevirip kullandığının anlamlı bir örneği olmuştur. Bu kadının oğlu, en sonunda uyuşturucu komasından dolayı ölüp giderken küreselleşme sürecinde medyanın insanlar üzerinde uyguladığı simgesel şiddetin bir kurbanı olmuştur.

Küreselleşenin yarattığı eşitsizlikler, adaletsizlikler, gelir dağılımı bozukluğundaki artışlar, artan sınıfsal uçurumlar, pastadan daha fazla pay kapma yarışını hızlandırmakta; bu da toplumun tüm katmanları, yoksul kitleler, varoşlardaki çocuk ve gençler için Sosyal

Darwinist felsefenin (“güçlü olan ayakta kalır”) ve Meritokrasi'nin (liyakat sistemi yani hak eden kazanır) benimsenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu felsefenin baş destekçileri de resmi katlarda yer almaktadır. Örneğin, özelleştirmeler ile işçilerin işsiz kalmasına neden olan son yirmi beş yıldaki hükümetler, işsizliğin yarattığı sorunları görmezden gelmişler, bu da sıradan insanın psikolojik dengesini bozmuştur. Cinnet, cinayet ve intihar olaylarının nedenlerini de biraz burada aramak gerekir.

4) Linç kültürü: Şiddetin günümüz Türkiye'sindeki en önemli ve manidar gösterge ya da sonuçlarından biri de, linç kültürüdür. 12 Eylül öncesi ve sonrasında, özellikle son yıllarda ve Kürt sorununun kangrenleşmesiyle birlikte çoğu sıradan insan, devletin asker ve polisinin bir davranışını kendine uyarlamıştır. Çok sayıda jandarma ve polisin, çeşitli eylem ve gösterilerde eylemcileri aralarına alıp ölesiye dövme davranışı, geniş toplum kesimlerinde “linç kültürü”ne dönüştürülmüştür son zamanlarda. Linç, sadece siyasal değil hemen her türlü olayda görülmektedir. Linç, herkesin başka herkese karşı bir cezalandırma biçimi olmuştur. Toplumdaki eşitsizlik, adaletsizlik ve sömürü koşulları azdıkça, trafik sorunu arttıkça, toplu yaşamaktan kaynaklanan sorunlar çoğaldıkça insanlardaki stres, depresyon ve travmalar da yoğunlaşmaktadır. Linç kültürünün bir sorun çözme anlayışı olarak zemin ve etkinlik bulması, toplumsal bir sorun olarak şiddetin geldiği en insanlık dışı noktaya işaret eder.

Linç kültürünü benimseyip uygulayanlar, çoğunlukla bireysel ya da toplu silahlanma politikasını benimseyenlerdir. Türkiye'de her üç evden birinde, her 10 kişiden de birinde silah vardır. Türkiye, silahla işlenen suçlarda dünya dördüncüsüdür. “Maganda” denilen tip, kendiliğinden oluşmuş bir gerçeklik değildir. Otoriter devlet, otoriter kişilik üretilmesini kolaylaştırır. Maganda, devlet ve burjuvazinin ürettiği bir kişilik tipidir. Eğer bir ülkede genel bütçenin önemli bir kısmı sağlık, eğitim, kültür, rekreasyon, sosyal güvenlik gibi kalemlere değil de ordu ve polislin silahlanmasına ayrılıyorsa, orada şiddetin toplumsallaşması için uygun bir zemin oluşur; haliyle maganda denilen beli silahlı, eli sopalı ve satırlı, suratu katil görünümlü kişilik tipi de ortaya çıkmış olur.

Türk medyası, yayınladığı mafya dizileri, aksiyon-macera-gerilim-korku türündeki filmlerle, reality-show'larla bu linç kültürünü besleyen, propagandasını yapan ve meşrulaştıran en önemli araçlardan biridir. Şiddet içerikli programların izlenme oranlarının çok yüksek olması, "halk böyle istiyor" değerlendirmesiyle açıklanmakta ve sonra aynı medya ortaya çıkan linç eylemlerini timsah gözyaşlarıyla izleyicilerine izlettirmektedir. Keza, internet kafeler ve atari salonları da linç ve şiddeti çocuklara doğalmış gibi öğreten yerler olarak medyanın işlevini tamamlamaktadır.

Linç kültürü, okullarda kurs, program, öfke yönetimi, çatışma çözme, interaktif öğretim gibi teknikçi, pozitivist ve "sterilize çağdaşlık" bakış açısıyla çözülemez; çünkü linç kültürünü yaratan yapısal belirleyiciler ortalık yerde durmaya devam ettiği sürece sorun ortadan kalkmaz. Bu nedenle şiddet, salt bir kişilik problemi değildir. Son derece sağlıklı insanlar da yer yer şiddeti, hatta linci bir çözüm aracı olarak görmekte ve kullanmaktadır. "Asmayıp da besleyelim mi?" diyen ve son derece eğitilmiş zatı sadece kişilik problemi olan biri olarak değerlendirmek gerçekçi olamaz.

Tüm bu yapısal etmenleri atlayan Milli Eğitim Bakanı Doç. Dr. Hüseyin Çelik için ise sorunun adresi şu olmuştu geçtiğimiz günlerde: "Medyanın abartılı sorumluluk anlayışı." Başka bazıları için de sorunun bir psikolojik (ergenlik, yani cinsel) ve bir de sosyal (kuşaklar çatışması, yani kültürel) boyutu vardı ve tüm sorun da buradan kaynaklanmaktaydı. Bu fazlasıyla popüler ve popülist açıklamaları bir kenara bırakıp yukarıda belirttiğim yapısal nedenler üzerinde daha fazla durulmalıdır, çünkü durum vahimdir. Öğrencilerin karıştığı okul içi, önü ve dışındaki şiddet olayları, hem oran hem de çeşit olarak giderek artmaktadır. Bu, maalesef bir abartma değildir ya da medyanın reyting yapma anlayışından bahsedip geçiştirilemeyecek kadar önemli bir olgu ve olaylar dizisidir. Birçok akademisyenin eseri, gazete haberi, çalışma raporu, anket, MEB değerlendirmesi vb. bu artışta ortaya koymaktadır. Öte yandan, olaylar, biçim ve görünüm olarak da giderek çeşitlenmektedir -omuz atma, çelme takma, yan bakma, küfretme, alay etme, aşağılama gibi basit gerekçeler bile çocuk ve gençlerin patlamasına neden olabilmektedir-. Böylece, linç etme, bıçaklama, silahla yaralama ve öldürmeye değin bir sürü yeni

çatışma ve yok etme biçimleri artık vaka-i adliyeden sayılmaya başlandı. Hem de sorumlularının 10 yaşlarında çocuklar olduğu olayları artık kanıksar duruma geldik.

En kötüsü de, çocuk ve gençlerin yetişkinlerden sürekli yeni şiddet yol ve yöntemlerini kendi kültür ve gruplarına ithal etmesidir: Çeteler arası hesaplaşma, mafyatik bir davranış biçimi olan racon kesme, uyuşturucuya alıştırma, haraç kesme, lümpenvari siyasi gruplaşma vb.

Olaylar yaş ve düzey olarak gittikçe aşağıya inerken "güvenlik", yani asayiş, bireysel düzeyde değerlendirilmeye başlanmaktadır. 10 yaşlarındaki ilköğretim öğrencileri bile güvenliklerini kendileri sağlama konusunda bir bilinç geliştirmiş durumdadırlar. Okula bıçak, kuru sıkı tabanca, silah, sopa, zincir, satır, kesici alet vb ile gelmek, çoğu çocuk/genç öğrenci için "bireysel güvenlik" konusunun bir "ihtiyaç" haline gelmesini ifade eder. Geceleri yastığının altında bıçağı ile uyuyan ilköğretim öğrencileri vardır. Çocuk ve gençler, çevrelerindeki 'çeteci', 'linççi', 'kavgacı', 'sinir küpü', 'maço', 'ataerkil' yetişkinlerden (ebeveyn, akraba, komşu, esnaf, yerel/ulusal kahraman, polis/asker vb.) bu tür davranışları görmekte ve etkilenmektedirler. Rol modelleri, artık şiddeti kutsayan kişi ve çevrelerden seçilmektedir. Hukuku/adaleti mafyaya havale eden bir yetişkin dünyasından esinlenen çocukları da kolluk güçleri ve adliye yerine kendi başlarına "yargısız infaz"a kalkışmaları, bir davranış kodu olarak kabul edilmeye başlandı çoktandır. Ayağından/topuğundan vurma, bacağından bıçaklama gibi eylemler, mafyadan ithal edilen yöntemlerdir.

Çocuk ve gençlerin katına değin inen şiddet olaylarından, elbette sadece çocuk ve gençler sorumlu değildir. Hatta çocuk ve gençlerin şiddet kurbanları oldukları bile söylenebilir. Onları kurbanlaştıran, yukarıda belirttiğimiz yapısal nedenlerdir.

Nasıl çözmeli?

Çözümlere geçmeden önce şu kabul edilmeli: Okulda şiddet, basit bir asayiş sorunu, kolluk güçlerine havale edilecek bir güvenlik meselesi ve teknolojiyle yani güvenlik kameralarıyla çözülebilecek bir suçsal olgu değildir; aksine çok boyutlu bir toplumsal sorundur.

Bu nedenle sorunun çözümü, okula yerleştirilen güvenlik kameraları, muhbir öğrenci, okul önünde bekleyen devriye, yoğun ana-baba gözetimi/denetimi, okuldan atma, notla cezalandırma gibi "güvenlikçi" yöntemlerle çözülemez. Şiddet, eğer sıradan, rutin, günlük, etkili, sükseli, çabuk sonuç verici bir araç olarak yüz binlerce çocuk ve ergende bir "sorun çözme" yöntemi olarak kabul görüyorsa, konu kriminal tedbirlerle geçiştirilemeyecek derecede dallı budaklıdır.

Şiddeti engellemenin yolu, "naif duyarlılık" da olamaz. Naif duyarlılık yöntemleri olarak şunlar önerilmektedir özellikle akademik çevreler ile bazı STÖ'ler tarafından: "Sevgiyi inşa etmek", "empati kurmak", "insanlara iyilik yapmak", "hayırlı işler gerçekleştirmek", "yoğun rehberlik hizmetinde bulunmak ve rehabilite etmek", "islah etmek", "özel ders vermek", "tıbbi bakımdan geçirmek", "madde bağımlılığı bilgilendirme programlarına sokmak", "istihdama yönelik bilgiler vermek", "okul içi ve dışında sıkı izlemeye almak", "küçük sınıfta öğretim vermek", "destek hizmetleri sağlamak", "alternatif sınıflar düzenlemek", "stres odası oluşturmak" vb. "Naif duyarlılık", kentli, seçkin ve yönetici burjuvazinin iyilikçi ama saf bir bakış açısına sahip olduğunu göstermekten başka bir işe yaramaz. Türkiye'de sömürü, yoksulluk, eşitsizlik, adaletsizlik, baskıcı kültür, otoriter devlet, açgözlü medya sahipleri, farklı olana düşmanlık var olduğu sürece toplumda sevgi, dayanışma ve paylaşım gerçekleşmez. Bu nedenle Polyanacılık oynamak, saflık değilse bile egemen iktidara uşaklık etmektir. "Ya sev ya terk et", "Kürt nüfus artışı durdurulsun" gibi zihniyet ve sloganlarla mücadele, sevgi ve empatiyle olmaz. Ateşi, dua, iyilik dilekleri ve hayırsever etkinlikleri ile söndüremezsiniz.

MEB'in çözümleri ise tam bir bürokratik aymazlık örneği olmak bakımından ilginçtir. MEB, şiddeti önlemek için hemen şunları önermişti: Araştırma komisyonu kurma, sempozyum düzenleme, risk altındaki çocukları belirleme, eğitici CD hazırlama, spor ve sanat etkinliklerini artırma, mesleki beceri edindirme, kamp ve kulüp hizmetleri verme, broşür hazırlama, aileleri bilgilendirme... İyi de, bunlar zaten MEB'in görevleridir ve her okulda bunlar çok daha önceden yapılmalıydı.

O halde? Yani sorun, eğitsel açıdan derindir. Bırakın öğrenciyi, öğretmen bile çoktandır şiddet sarmalına yakalanmıştır. 21. yüzyılı yaşadığımız şu günlerde bile öğrenciye bağırın, küfür eden, ters bakan, hakaret eden, kulağını ve saçını çeken, tokat atan, başını sıraya ya da duvara vuran, sopayla hizaya getiren, tebeşir ya da silgi fırlatan, tekme atan öğretmen sayısı az değildir. Okul gibi devletin çocuk ve gençleri ilgilendiren neredeyse tüm kurumlarında şiddet vardır, çünkü devletin kendisi hizmet devleti değil, polis devletidir. Bu devletin polisiye geleneği ile hesaplaşmayan bir düşünce ya da uygulamanın kalkıp şiddetin çaresinin rehabilitasyon, empati, rehberlik hizmetleri, öfke yönetimi, ilaç tedavisi, terbiye verme, ahlaki nutuk çekme, eğitici film izletme önermesi, ya gülünecek ya da ayıplanacak bir tutumdur.

II. Dünya savaşı öncesi yıllarda Alman sosyal psikolog Wilhelm Reich, otoriter kişiliğin şiddete eğilimini, bireyin gelişim aşamasında yeterince genital doyum yaşamamasına bağlamıştı. Bu nedenle Reich'e göre genital doyumu sonuna kadar yaşayan insanlar, ancak demokratik bir kişilik geliştirebilirlerdi. Oysa genital doyumu sonuna kadar yaşamış eğitilmiş, bol kazançlı, yüksek meslek sahibi sınıflardan erkeklerin de şiddete, özellikle eşlerine karşı şiddete başvurmalarını nasıl açıklayacağız? Sarkıntılık, tecavüz, etek kaldırma, eteğin altından bakma, cinsel fıkralar anlatma, laf atma gibi cinsel şiddet eylemlerini sadece alt sınıflardan çocuk ve gençler değil, toplumun üst sınıflarından çocuk ve gençler de uyguluyorlar.

Bu nedenle eğitim açısından sorunun çözümünde en etkili çarelerden biri, katılımcı mekanizmaların daha çok, sürekli ve etkili bir şekilde kullanılması, yani "okulun demokratikleştirilmesi"dir. Veli-öğrenci-öğretmen sacayağından oluşacak demokratik bir yapı kurularak, çocuk/genç öğrencilerin potansiyel ve fiili enerjileri (akıl, zeka, bilgi, fiziki güç, moral motivasyon, rekabet, hırs, ilgi, yönelim vb.) daha pozitif biçimde açığa çıkarılıp kullanılabilir. Kuşkusuz okullarda sık sık düzenlenecek forum, iyi örnekler, eğitici filmler gibi çalışmalar, öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri bakımından önemlidir. Ama eğitim sisteminin sınava, aşırı başarı motivasyonuna, geçme-kalmaya, yüksek not ve ödüle ve tüm bunlardan kaynaklı

stres, depresyon ve travmalara dayalı yapısı ile mutlaka hesaplaşmalıdır.

Çocukların birbirlerine şiddet uygularken kullandıkları aletlere (silah vb.) erişmeleri mutlaka önlenmelidir. Bunun için de bu aletlerin "normal", "gerekli" ve "meşru" biçimlerde kullanıldığı örneklerin yer aldığı savaş gibi siyasal/askeri olay, sinema filmi gibi kültürel yapım, oyun ve oyuncak gibi ticari ürünlerle ciddi biçimde hesaplaşmak gerekiyor. Elbette başka hesaplaşmalar da gerekiyor. Mesela, 23 Nisan'larda çocuklara asker ve polis elbisesi giydirilmesine, piyeslerde küçücük kreş ve anaokulu öğrencilerinin omuzlarında mermi taşıtılmasına ve onlara milliyetçi şiirler okutulmalarına da karşı çıkılmalıdır; çünkü vatan savunması, çocukların işi değildir ve çocukları ilgilendirmez. Ders kitapları ötekini aşağılayan tehdit ve savaş naralarından, kılıç/kalkan şakırtılarından, top ve tüfek seslerinden arındırılmalıdır, çünkü müfredat ve ders kitapları sıcak cephe değildir. Tüm bunlara karşı çıkmak lazım, çünkü şiddet kültürü biraz da buralardan başlayarak kuruluyor. Bu kültürü yok etmek gerekir. Bunun için Marx'ın Alman İdeolojisi adlı kitabında Komünist toplumun ilkesi olarak verdiği formülü bir kez daha hatırlamakta fayda var: "Herkesten yeteneği kadar, herkese ihtiyacı kadar." Ancak bu ilke gerçekleştiğinde insan, "avcı, balıkçı ya da eleştirici olmaksızın sabahleyin avlanabilir, öğleden sonra balık tutar, akşam hayvan yetiştiriciliğiyle uğraşır, yemekten sonra eleştiri yapar. Şiddetin çözümü, çok yönlü insanın yaratılmasından geçer.